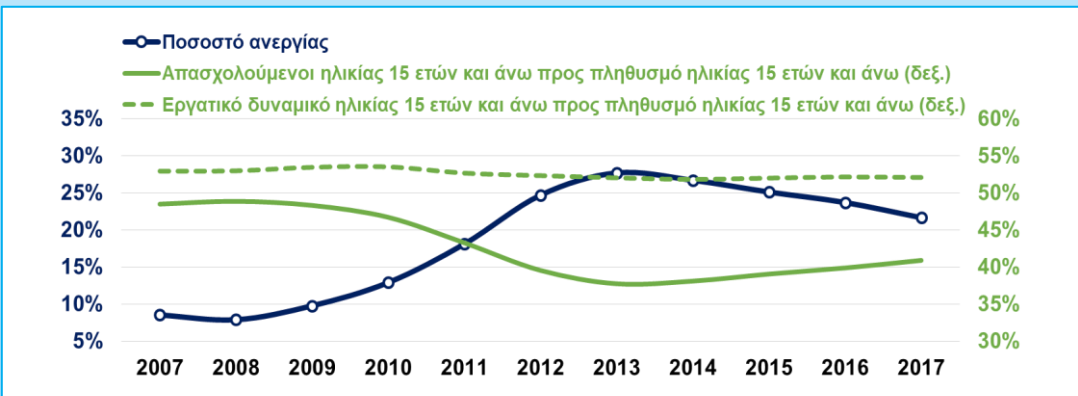

Η αύξηση του εργατικού δυναμικού μονόδρομος για τη βιώσιμη μείωση της ανεργίας...

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων, κάτω από την πίεση του στρεβλού αναπτυξιακού μοντέλου που μας οδήγησε στην κρίση και της βαθιάς ύφεσης που ακολούθησε, σημειώθηκαν αξιοσημείωτες αλλαγές στα μεγέθη της ανεργίας, της απασχόλησης και του εργατικού δυναμικού. Αυτή η επώδυνη διόρθωση που επιδιώκει την αναγκαία μεταφορά επενδύσεων και εργαζομένων προς τους κλάδους της οικονομίας που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά, είτε για εξαγωγές είτε για να ανταγωνίζονται τις εισαγωγές, δεν έχει ολοκληρωθεί. Είναι όμως επιβεβλημένο να συνεχιστεί, διότι μόνο οι οικονομίες με ισχυρή παραγωγική και εξαγωγική βάση αντέχουν στους υφεσιακούς κύκλους, προσφέροντας σταθερές και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας. Δυστυχώς η Ελλάδα δεν ανήκει σε αυτή την κατηγορία. Έτσι, σε επίπεδο γενικού πληθυσμού σήμερα (2ο τρίμηνο 2018) εργάζεται μόλις το 35%. Σε επίπεδο ενεργού πληθυσμού, δηλαδή στις παραγωγικές ηλικίες 15 έως 64 ετών, το 55,3%. Πρακτικά ένας Έλληνας παράγει το εισόδημα που καταναλώνουν τρεις! Από αυτό το εισόδημα πληρώνονται η δημόσια υγεία, η παιδεία, οι συντάξεις, η άμυνα, τα δημόσια έργα, όλες οι κρίσιμες λειτουργίες του κράτους και φυσικά η ιδιωτική κατανάλωση κάθε νοικοκυριού. Συνολικά, φαίνεται να μετανάστευσαν στο εξωτερικό περίπου 374 χιλιάδες άτομα (με όλες τις μεθοδολογικές επιφυλάξεις) με το εργατικό δυναμικό να μειώθηκε στους άνδρες κατά 259 χιλιάδες άτομα, και να αυξήθηκε στις γυναίκες κατά 6 χιλιάδες άτομα μεταξύ 2009 και 2017. Αυτή η μείωση του εργατικού δυναμικού συντελεί κατά ένα βαθμό και στη μείωση της ανεργίας που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια. Ο δεύτερος παράγοντας που συνετέλεσε στη μείωση της ανεργίας είναι τα μέτρα που ελήφθησαν στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα, μετά την κορύφωση της ανεργίας κοντά στο 28% το 2013, η απασχόληση άρχισε να αυξάνει υπό συνθήκες μηδενικής ανάπτυξης, υποβοηθούμενη κυρίως από την ευελιξία στις εργασιακές ρυθμίσεις. Θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης που συνδέονται ευθέως με αύξηση της απασχόλησης καταγράφονται (πλην μιας σύντομης περιόδου το 2014) από το 2017 και μετά. Παρά τη μείωση του ποσοστού ανεργίας, ο αριθμός των ανέργων παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα και η απασχόληση είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Ειδικότερα οι άνεργοι βιώνουν μια εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση. Σήμερα, η Ελλάδα είναι η χώρα εκείνη του αναπτυγμένου κόσμου (ΟΟΣΑ) που έχει την μεγαλύτερη ανεργία και διαθέτει ένα από τα λιγότερα γενναϊόδωρα συστήματα στήριξης των ανέργων, με το 9,7% των ανέργων να λαμβάνει επίδομα ανεργίας, με την ανεργία να διαμορφώνεται σε 19% του εργατικού δυναμικού, όταν στον ΟΟΣΑ το μέσο ποσοστό κάλυψης ανέρχεται σε 29% με μέση ανεργία στο 6,5%. Σημειώνεται, επίσης, ότι το 7,5% περίπου του εργατικού δυναμικού (346 χιλιάδες άτομα) είναι άνεργοι για πάνω από τέσσερα χρόνια, και ως ποσοστό των ανέργων, ο αριθμός τους συνεχίζει να αυξάνεται. Ταυτόχρονα, υπάρχουν σήμερα 160 χιλιάδες νέοι που δεν δουλεύουν, δεν εκπαιδεύονται και δεν καταρτίζονται (NEETs: Not in Education, Employment or Training), αν και ο αριθμός τους έχει μειωθεί από το υψηλό επίπεδο των 228 χιλιάδων ατόμων το 2012. Επίσης, υπάρχουν 175 χιλιάδες άτομα που είναι αποθαρρυσμένοι (ενώ δηλαδή θέλουν, και είναι διαθέσιμοι, να δουλέψουν, δεν ψάχνουν ενεργά για εργασία), και μάλιστα ο αριθμός τους συνεχίζει να μεγαλώνει ακόμη και στη διετία 2017/2018 της ανάκαμψης της οικονομίας. Τέλος, υπάρχουν 70 χιλιάδες άτομα άνω των 65 ετών που εξακολουθούν να δουλεύουν κυρίως για να τα βγάλουν πέρα. Επίσης, το 10% των απασχολούμενων δηλώνει ότι εργάζεται σε δουλειές μερικής απασχόλησης, με τα 2/3 να το κάνουν επειδή δεν βρίσκουν εργασία πλήρους απασχόλησης. Η αύξηση της απασχόλησης μειώνει ταυτολογικά την ανεργία, αν και ο ρυθμός πτώσης του ποσοστού της ανεργίας επηρεάζεται και από μεταβολές στο εργατικό δυναμικό το οποίο συνδέεται και με άλλους παράγοντες, όπως το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας και το brain drain. Σε κάθε περίπτωση βιώσιμη ανάκαμψη και ανάπτυξη της οικονομίας, δεν προϋποθέτει μόνο αύξηση της απασχόλησης αλλά και αύξηση του εργατικού δυναμικού. Αυτό συνεπάγεται μέτρα πολιτικής μείωσης της υπερφορολόγησης για τη στήριξη του διαθέσιμου εισοδήματος της οικογένειας και των μισθωτών. Σημειώνεται ότι σήμερα το φορολογικό σύστημα δρα τιμωρητικά στη δημιουργία οικογένειας, καθώς οι φοροαπαλλαγές ή οι πρόσθετες παροχές για παιδιά είναι σχετικά ασήμαντες. Η Ελλάδα έχει την υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση (μη μισθολογικό κόστος εργασίας) στον κόσμο για οικογένειες με δύο παιδιά και έναν εργαζόμενο που αμειβεται στο 67% των μέσω αμοιβών, όταν χώρες όπως η Πολωνία, η Νέα Ζηλανδία, ο Καναδάς και η Ιρλανδία, όχι μόνο δεν επιβαρύνουν, αλλά τουναντίον επιδοτούν σε καθαρή βάση τον συγκεκριμένο τύπο οικογένειας. Συνεπώς, πρώτη προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής οφείλει να είναι η τόνωση της παραγωγής μέσω της στοχευμένης μείωσης της υπερφορολόγησης της εργασίας. Αυτό θα αυξήσει το διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων δίνοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να κάνουν νέες επενδύσεις και να δημιουργήσουν και άλλες θέσεις εργασίας.
- Η παραγωγή στη μεταποίηση και οι νέες παραγγελίες, τόσο για την εγχώρια αγορά όσο και για εξαγωγές, συνέχισαν να αυξάνονται με ικανοποιητικό ρυθμό τον Οκτώβριο του 2018, οδηγώντας στην ενίσχυση της απασχόλησης, όπως καταγράφουν τα στοιχεία του Δείκτη Υπευθύνων Προμηθειών (PMI). Ωστόσο, ο αυξημένος ανταγωνισμός από τις αγορές του εξωτερικού, η άνοδος των τιμών πρώτων υλών και των καυσίμων και η γενικότερη αβεβαιότητα που επικρατεί σε παγκόσμιο επίπεδο, ασκούν πιέσεις στη μεταποίηση, κρατώντας τις προσδοκίες και την αισιοδοξία των επιχειρήσεων χαμηλά. Σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης το πρωτογενές αποτέλεσμα παραμένει σε υψηλά επίπεδα καθώς η αύξηση των εξόδων αντισταθμίζεται από την αύξηση των εσόδων, ενώ οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτους προς την αγορά έχουν σταθεροποιηθεί σε επίπεδα σαφώς χαμηλότερα των προηγούμενων ετών. Την ίδια ώρα, ο ρυθμός ίδρυσης νέων επιχειρήσεων συνεχίζει σταθερά την ανοδική πορεία των τελευταίων 2 ετών.

Ανάκαμψη με πτώση του εργατικού δυναμικού;

Ποσοστό απασχόλησης, ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και ποσοστό ανεργίας
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Με την ευγενική χορηγία:

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

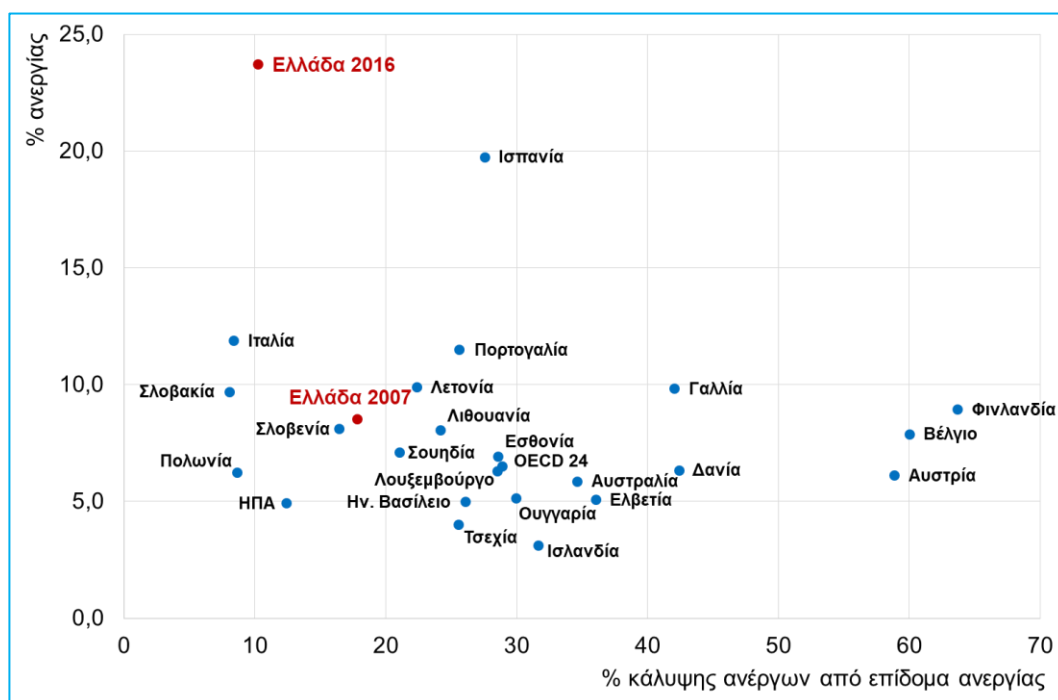

Η ανάκαμψη της απασχόλησης καθώς η Ελλάδα βγαίνει από τα Μνημόνια

Στο σημερινό δελτίο επιχειρείται μια ανάλυση της αύξησης της απασχόλησης καθώς η οικονομία ανακάμπτει, ώστε να ταυτοποιηθούν παράγοντες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ταχύτερη μείωση της ανεργίας. Αλλά πριν προχωρήσουμε, είναι ανάγκη να δοθούν ορισμένοι ορισμοί. Πιο συγκεκριμένα, η ανεργία υπολογίζεται πάντοτε ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού. Το εργατικό δυναμικό αποτελείται από άτομα άνω των 15 ετών, που εργάζονται, που είναι άνεργοι ή αποθαρρυσμένοι, και που είναι μη ενεργοί. Ειδικότερα, οι **άνεργοι** ορίζονται, σύμφωνα με το ΔΟΕ, ως άτομα που δεν δουλεύουν, αλλά θέλουν να δουλέψουν και ψάχνουν ενεργά για δουλειά τον τελευταίο μήνα ή πρόκειται να πιάσουν δουλειά στο επόμενο 15ήμερο ή έχουν ολοκληρώσει διαδικασίες για να ξεκινήσουν να δουλεύουν ως μισθωτοί ή ως αυτοαπασχολούμενοι στο άμεσο μέλλον. Οι **αποθαρρυσμένοι** ορίζονται ως άτομα που δεν δουλεύουν, αλλά, ενώ θέλουν να δουλέψουν και είναι διαθέσιμοι, δεν ψάχνουν ενεργά για δουλειά. Οι **λοιποί μη ενεργοί** ορίζονται ως άτομα που δεν δουλεύουν και δεν είναι διαθέσιμοι για δουλειά διότι είτε είναι φοιτητές, ή συνταξιούχοι, ή δεν μπορούν να δουλέψουν για λόγους υγείας ή φροντίδας συγγενών

στο σπίτι, ή, τέλος, προτιμούν να μην δουλεύουν για άλλους λόγους. Οι **εργαζόμενοι**, τέλος, ορίζονται ως άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω που την τελευταία εβδομάδα είτε δούλεψαν τουλάχιστον 1 ώρα με σκοπό την αμοιβή ή το κέρδος ή ως μη αμειβόμενοι βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση, είτε δεν δούλεψαν στην εργασία τους ή την επιχείρησή τους, από την οποία απουσίαζαν προσωρινά.

Η ανεργία μειώνεται σταδιακά (από 28% το 2013), και η μείωση αυτή αναμένεται να επιταχυνθεί καθώς η οικονομία έχει εισέλθει σε φάση ανάκαμψης (20% το 2018). Η μείωση της ανεργίας την περίοδο αυτή όπου, με την εξαίρεση του 2014 και του 2017, οι ρυθμοί ανάπτυξης ήταν αρνητικοί ή μηδενικοί, συνδέεται περισσότερο με την αύξηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας (μείωση κατώτατου μισθού, μερική απασχόληση, μείωση ασφαλιστικών εισφορών το 2014 κ.ο.κ.). Τα μέτρα αυτά ήταν αναγκαία καθώς η χώρα έκανε μια τεράστια προσπάθεια προσαρμογής (μείωση δαπανών, συντάξεων, αύξηση φορολογίας, κ.ο.κ.) που είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της ζήτησης και την τεράστια αύξηση της ανεργίας των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα. Η ανεργία θα ήταν ακόμη μεγαλύτερη εάν δεν είχαν υιοθετηθεί μέτρα ευελιξίας στην αγορά εργασίας, για να δοθεί κάποια διέξοδος στην μείωση του τζίρου στην αγορά και την αύξηση των φορολογικών βαρών των εργαζομένων και των επιχειρήσεων.

Δ01: Ποσοστό κάλυψης ανέργων από επίδομα ανεργίας και ποσοστό ανεργίας
(ΟΟΣΑ, [Employment Outlook 2018](#))

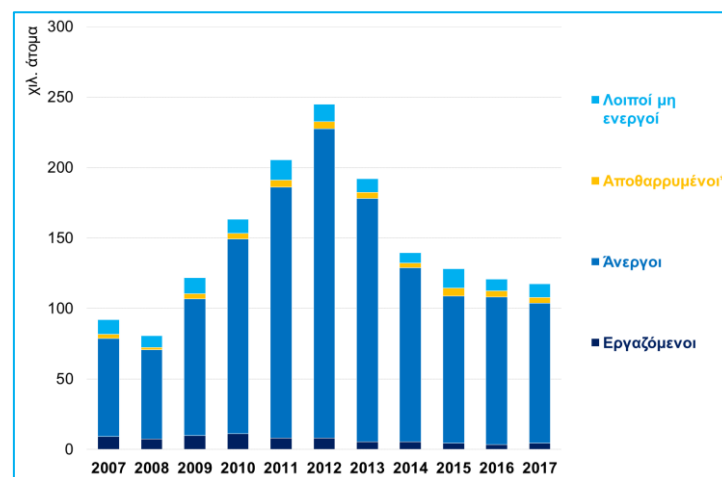
Παρά τη μείωση της ανεργίας, ο αριθμός των ανέργων παραμένει ακόμη σε πολύ υψηλά επίπεδα. Οι άνεργοι βιώνουν μια εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση, καθώς από τα 1027 χιλιάδες άτομα που είναι άνεργοι σήμερα (2017), μόνο οι 99,2 χιλιάδες λαμβάνουν κάποιο επίδομα ανεργίας, ή το 9,7% των ανέργων (έναντι 13% των ανέργων το 2013, όταν οι άνεργοι ανέρχονταν σε 1330,3 χιλιάδες άτομα, **Δ02**). Η Ελλάδα παραμένει η χώρα του ΟΟΣΑ με την υψηλότερη ανεργία (ακολουθούμενη από την Ισπανία), ενώ έχει ένα από τα λιγότερο γενναιόδωρα συστήματα κάλυψης ανέργων από επίδομα ανεργίας. Σημειώνεται ότι στις χώρες του ΟΟΣΑ, με μέσο ποσοστό ανεργίας 6,5%, το ποσοστό κάλυψης των ανέργων με επίδομα ανεργίας ανέρχεται σε 29% (**Δ01**).

Η ανεργία μειώνεται σταδιακά (από 28% το 2013), και η μείωση αυτή αναμένεται να επιταχυνθεί καθώς η οικονομία έχει εισέλθει σε φάση ανάκαμψης (20% το 2018). Η μείωση της ανεργίας την περίοδο αυτή όπου, με την εξαίρεση του 2014 και του 2017, οι ρυθμοί ανάπτυξης ήταν αρνητικοί ή μηδενικοί, συνδέεται περισσότερο με την αύξηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας (μείωση κατώτατου μισθού, μερική απασχόληση, μείωση ασφαλιστικών εισφορών το 2014 κ.ο.κ.).

Όχι μόνο οι άνεργοι δεν καλύπτονται επαρκώς (αν και έχει αρχίσει να λειτουργεί το σύστημα του Εισοδήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης), αλλά και αρκετά άτομα δουλεύουν πλέον λιγότερες ώρες την εβδομάδα. Στο **Δ03** εμφανίζονται οι απασχολούμενοι κατά ομάδες ωρών εργασίας την εβδομάδα. Είναι πλέον σαφές ότι το εργασιακό τοπίο έχει αλλάξει με το 83% των απασχολούμενων το 2017 να εργάζεται

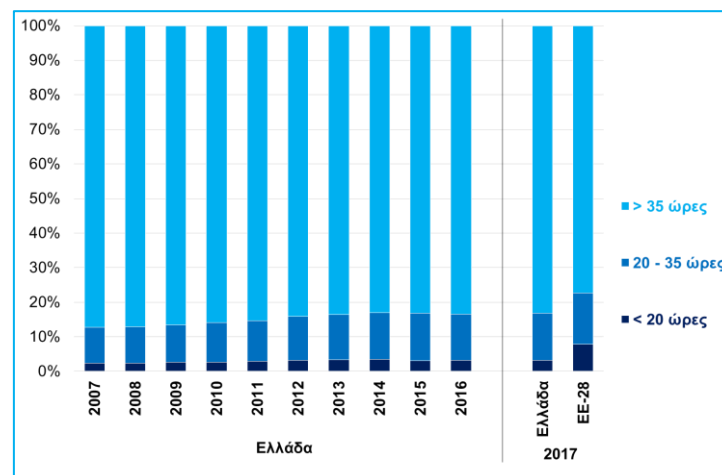
πάνω από 35 ώρες τη βδομάδα (έναντι 77% στην ΕΕ-28 και 87% στην Ελλάδα το 2007), το 14% να εργάζεται μεταξύ 20 και 35 ωρών την εβδομάδα (έναντι 15% στην ΕΕ-28 και 10% στην Ελλάδα το 2007), και το 3,2% κάτω από 20 ώρες την εβδομάδα (έναντι 8% στην ΕΕ-28 και 2,3% στην Ελλάδα το 2007). Οι λόγοι για τους οποίους επιλέγεται η μερική απασχόληση ποικίλλουν, αλλά ποσοστό 67% το 2017 δηλώνει ότι ενώ θέλει να δουλέψει περισσότερες ώρες, εργάζεται με μερική απασχόληση επειδή δεν βρίσκει εργασία πλήρους απασχόλησης. Σε κάθε περίπτωση, όσοι δηλώνουν ότι εργάζονται με μερική απασχόληση ανέρχονται σε 9,8% των απασχολούμενων (**Δ04**).

Δ02: Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω που λαμβάνει επίδομα ανεργίας κατά κατάσταση απασχόλησης – Β΄ 3μηνο έτους
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

* Άτομα που δεν εργάζονται και επιθυμούν να εργαστούν αλλά δεν αναζητούν εργασία.

Δ03: Απασχολούμενοι κατά συνήθεις ώρες εργασίας την εβδομάδα (ΟΟΣΑ, 2017)

Δ04: Πλήρης και μερική απασχόληση – Λόγοι μερικής απασχόλησης, 2017
(ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

χιλ. άτομα Φύλο, ομάδες ηλικιών	Σύνολο			Άνδρες			Γυναίκες		
	Σύνολο	15-24	>65	Σύνολο	15-24	>65	Σύνολο	15-24	>65
Σύνολο απασχολουμένων	3.752,7	148,2	70,0	2.180,7	82,8	42,8	1.571,9	65,3	27,2
Πλήρης απασχόληση	3.383,4	108,0	59,3	2.033,5	65,3	37,0	1.349,9	42,7	22,3
Μερική απασχόληση	369,2	40,1	10,7	147,2	17,5	5,8	222,0	22,6	4,9
Παρακολουθεί μαθήματα ή εκπαιδεύεται	17,2	10,1	0,0	6,7	4,6	0,0	10,5	5,6	0,0
Έχει ασθένεια ή ανικανότητα	1,3	0,1	0,7	0,6	0,1	0,1	0,7	0,0	0,6
Δεν μπορούσε να βρει πλήρη απασχόληση	248,0	23,7	1,5	105,3	10,1	0,8	142,7	13,5	0,7
Άλλοι λόγοι	102,8	6,3	8,5	34,7	2,8	5,0	68,1	3,5	3,6
εξ' αυτών φροντίζουν μικρά παιδιά ή εξαρτώμενους ενήλικες	12,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	11,8	0,0	0,0
%	Σύνολο			Άνδρες			Γυναίκες		
Φύλο, ομάδες ηλικιών	Σύνολο	15-24	>65	Σύνολο	15-24	>65	Σύνολο	15-24	>65
Σύνολο απασχολουμένων	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Πλήρης απασχόληση	90,2%	72,9%	84,7%	93,2%	78,9%	86,5%	85,9%	65,4%	81,9%
Μερική απασχόληση	9,8%	27,1%	15,3%	6,8%	21,1%	13,5%	14,1%	34,6%	18,1%
% επί της μερικής απασχόλησης									
Παρακολουθεί μαθήματα ή εκπαιδεύεται	4,7%	25,2%	0,0%	4,5%	26,0%	0,0%	4,7%	24,6%	0,0%
Έχει ασθένεια ή ανικανότητα	0,4%	0,1%	6,3%	0,4%	0,3%	1,3%	0,3%	0,0%	12,3%
Δεν μπορούσε να βρει πλήρη απασχόληση	67,1%	59,0%	14,0%	71,5%	57,9%	13,1%	64,3%	59,9%	15,1%
Άλλοι λόγοι	27,8%	15,6%	79,7%	23,6%	15,7%	85,7%	30,7%	15,5%	72,6%
εξ' αυτών φροντίζουν μικρά παιδιά ή εξαρτώμενους ενήλικες	3,3%	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	5,3%	0,0%	0,0%

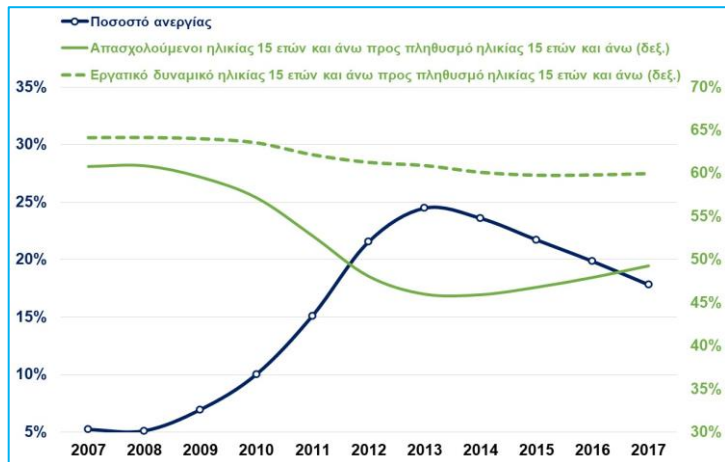
Για να πέσει ταχύτερα η ανεργία, εφόσον αυξάνει το εργατικό δυναμικό (μπαίνουν δηλαδή στο εργατικό δυναμικό, π.χ. λόγω ενηλικίωσης, αλλά και λόγω ευκαιριών αξιοποίησης δεξιοτήτων, του πληθυσμού, περισσότερα άτομα απ' όσα βγαίνουν, π.χ. λόγω συνταξιοδότησης, υγείας, θανάτου, κλπ.), θα πρέπει η απασχόληση να αυξάνει ταχύτερα από το εργατικό δυναμικό. Για να γίνει το τελευταίο, θα πρέπει οι επενδύσεις να τρέχουν με πολύ υψηλότερους ρυθμούς, ώστε να αυξάνουν η παραγωγικότητα, τα εισοδήματα και η απασχόληση (να δημιουργούνται δηλαδή νέες θέσεις εργασίας και μάλιστα να είναι καλοπληρωμένες). Ένα τέτοιο δυναμικό περιβάλλον παρακινεί τα άτομα εκτός της αγοράς εργασίας να μπουν στο εργατικό δυναμικό, πχ. γυναίκες που μένουν στο σπίτι ή άτομα εντός της αγοράς εργασίας να καθυστερήσουν την έξοδό τους, π.χ. ηλικιωμένοι να συνεχίσουν να δουλεύουν. Και, βεβαίως, αυτό ισχύει ιδιαίτερα για άτομα υψηλών δεξιοτήτων, και όχι μόνο, που φεύγουν από τη χώρα, όταν το εγχώριο εργασιακό περιβάλλον προσφέρει περιορισμένες

ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης και δημιουργίας νοικοκυριού. Η μετανάστευση στο εξωτερικό απομειώνει το εργατικό δυναμικό και στερεί τη χώρα από άτομα υψηλής προστιθέμενης αξίας. Συνεπώς, το brain drain είναι μια εξέλιξη που πρέπει πάση θυσία να αντιστραφεί. Και αυτό δεν γίνεται μόνο με προγράμματα του ΟΑΕΔ. Απαιτεί ιδιωτικές επενδύσεις και ισχυρότερο αναπτυξιακό περιβάλλον.

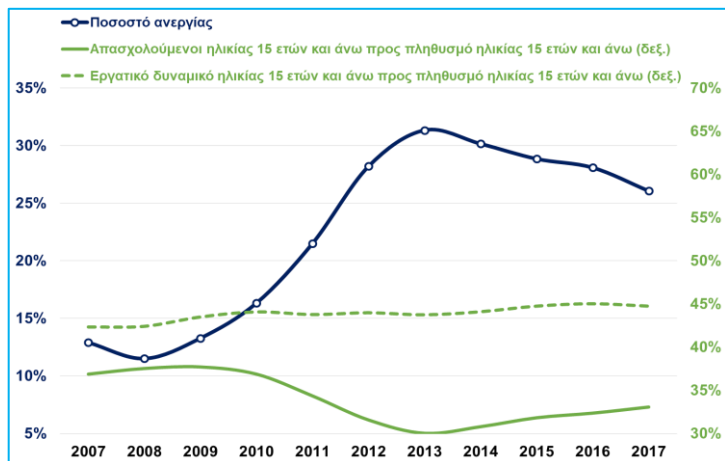
Στο διάγραμμα της 1^{ης} σελίδας και στα διαγράμματα Δ05, Δ06 και Δ07 παρατίθεται η διαχρονική εξέλιξη της ανεργίας, του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης, και για τα δύο φύλα (άνδρες-γυναίκες), καθώς και για τους νέους 15-24 ετών. Παρατηρείται ότι το εργατικό δυναμικό ως προς τον πληθυσμό είναι σε ελαφρώς καθοδική τροχιά, παρά την ελαφρά αύξηση του εργατικού δυναμικού στις γυναίκες που δεν μπορεί, όμως, να αντισταθμίσει την πολύ ταχύτερη πτώση του εργατικού δυναμικού στους άνδρες. Δύο φαινόμενα λαμβάνουν χώρα εδώ ταυτόχρονα. Αφενός σημειώνεται μετανάστευση εργατικού δυναμικού στο

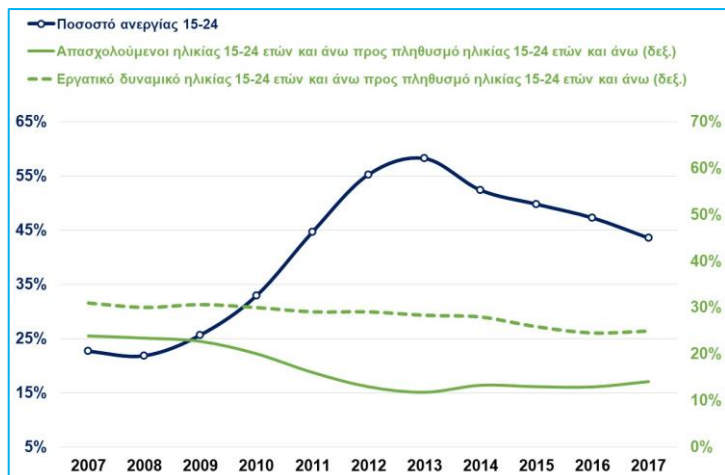
Δ05: Ποσοστό απασχόλησης, ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και ποσοστό ανεργίας ανδρών
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

Δ06: Ποσοστό απασχόλησης, ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και ποσοστό ανεργίας γυναικών
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

Δ07: Ποσοστό απασχόλησης, ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και ποσοστό ανεργίας νέων ηλικίας 15-24 ετών
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

εξωτερικό και αφετέρου έχουμε μακροχρόνια πτώση του πληθυσμού για δημογραφικούς λόγους (περισσότεροι θάνατοι από γεννήσεις και επιστροφή μεταναστών στις χώρες τους λόγω της κρίσης).

Η αύξηση του εργατικού δυναμικού στις γυναίκες (περισσότερες γυναίκες στον πληθυσμό άνω των 15 ετών συμμετέχουν στην αγορά εργασίας) είναι ένα ελπιδοφόρο μήνυμα, καθώς οι γυναίκες αποτελούν το τμήμα του πληθυσμού που στο παρελθόν συμμετείχε κατά κανόνα σε μικρή σχετικά έκταση στο εργατικό δυναμικό, και ως εκ τούτου, έχει τη μεγαλύτερη δυνατότητα να συνεισφέρει στην παραγωγική διαδικασία. Στον πίνακα Δ08, συγκρίνοντας την Ελλάδα με την ΕΕ-28 (στοιχεία 2017), προκύπτει ότι μόνο το 28% των γυναικών εργάζονται, όταν στην ΕΕ-28 εργάζεται το 39,5% των γυναικών. Επίσης, το 10% των γυναικών στην Ελλάδα είναι στην ανεργία (3,4% στην ΕΕ-28), εκ των οποίων οι 3,5 π.μ. για πάνω από τέσσερα χρόνια. Ως εργατικό δυναμικό (απασχολούμενοι και άνεργοι), το 38% των γυναικών στον πληθυσμό συμμετέχει στην αγορά εργασίας (έναντι 42,9% στην ΕΕ-28). Τέλος, το 22,8% των γυναικών στην Ελλάδα (έναντι 17% στην ΕΕ-28), αν και είναι σε εργάσιμη ηλικία (15-64 ετών), ούτε εργάζονται, ούτε ψάχνουν για δουλειά. Στους άνδρες, η κατάσταση είναι ανάλογη, αλλά οι διαφορές με την ΕΕ-28 είναι μικρότερες. Για παράδειγμα, το 49,8% των ανδρών στην Ελλάδα συμμετέχουν στην αγορά εργασίας (έναντι 52,3% στην ΕΕ-28), και αντίστοιχα το 14,5% των ανδρών σε εργάσιμη ηλικία δεν δουλεύουν ούτε ψάχνουν για δουλειά (έναντι 11,6% στην ΕΕ-28).

Τα κοινωνικά πρότυπα αλλάζουν, βεβαίως, μόνο σταδιακά και κάτω από την επίδραση σταθερών μακροχρόνιων πολιτικών. Κάποια στιγμή, πάντως, η Πολιτεία θα πρέπει να αντιμετωπίσει το θέμα της δραστηρικής μείωσης του εργατικού δυναμικού στη χώρα μας (που μας καταδικάζει σε ισχνούς ρυθμούς ανάπτυξης). Το θέμα της υπογεννητικότητας δεν αντιμετωπίζεται με το να μην συμμετέχουν οι γυναίκες στο εργατικό δυναμικό. Η κοινωνία πρέπει να στηρίξει τις γυναίκες, και ως μητέρες και ως εργαζόμενες. Πρέπει πάση θυσία, να μειωθούν τα άτομα (άνδρες και γυναίκες), που, όντας σε εργάσιμη ηλικία, δεν συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό. Και, βεβαίως, όπως επεκτείνεται και το όριο της εργάσιμης ζωής, οι δυνατότητες μεγαλώνουν ακόμη περισσότερο.

Δ08: Διάρθρωση πληθυσμού, Ελλάδα και ΕΕ-28
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

	Ελλάδα				ΕΕ-28	
	2009	%	2017	%	2017	%
Σύνολο						
Πληθυσμός	11.050,7	100%	10.752,9	100,0%	507.162,0	100,0%
Πληθυσμός ηλικίας κάτω των 15 και άνω των 64 ετών	3.704,7	33,5%	3.867,3	36,0%	179.022,9	35,3%
Σύνολο μη ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών	2.392,8	21,7%	2.185,1	20,3%	87.469,7	17,2%
Νέοι ηλικίας 15-24 ετών εκτός εργασίας, εκπαίδευσης και κατάρτισης	150,0	1,4%	160,0	1,5%	5.862,0	1,2%
Αποθαρρυσμένοι*	103,2	0,9%	168,8	1,6%	14.635,5	2,9%
Λοιποί μη ενεργοί	2.139,6	19,4%	1.856,3	17,3%	66.972,2	13,2%
Εργατικό δυναμικό ηλικίας 15-64 ετών	4.953,2	44,8%	4.700,5	43,7%	240.669,4	47,5%
Απασχολούμενοι	4.469,2	40,4%	3.682,7	34,2%	221.992,2	43,8%
Άνεργοι	484,0	4,4%	1.017,8	9,5%	18.677,2	3,7%
Άνεργοι για πάνω από 4 έτη	59,4	0,5%	345,6	3,2%	2.705,3	0,5%
Άνεργοι για έως 4 έτη	424,6	3,8%	672,2	6,3%	15.971,9	3,1%
Ανδρες						
Πληθυσμός	5.395,5	100%	5.231,7	100,0%	247.601,4	100,0%
Πληθυσμός ηλικίας κάτω των 15 και άνω των 64 ετών	1.749,0	32,4%	1.824,0	34,9%	83.609,0	33,8%
Σύνολο μη ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών	782,8	14,5%	802,7	15,3%	34.663,9	14,0%
Νέοι ηλικίας 15-24 ετών εκτός εργασίας, εκπαίδευσης και κατάρτισης	57,0	1,1%	78,0	1,5%	2.937,0	1,2%
Αποθαρρυσμένοι*	24,5	0,5%	44,2	0,8%	5.935,9	2,4%
Λοιποί μη ενεργοί	701,3	13,0%	680,5	13,0%	25.791,0	10,4%
Εργατικό δυναμικό ηλικίας 15-64 ετών	2.863,7	53,1%	2.605,0	49,8%	129.328,5	52,2%
Απασχολούμενοι	2.660,4	49,3%	2.137,9	40,9%	119.544,0	48,3%
Άνεργοι	203,3	3,8%	467,1	8,9%	9.784,5	4,0%
Άνεργοι για πάνω από 4 έτη	18,0	0,3%	153,1	2,9%	1.443,0	0,6%
Άνεργοι για έως 4 έτη	185,3	3,4%	314,0	6,0%	8.341,5	3,4%
Γυναίκες						
Πληθυσμός	5.655,3	100%	5.521,2	100,0%	259.560,6	100,0%
Πληθυσμός ηλικίας κάτω των 15 και άνω των 64 ετών	1.955,8	34,6%	2.043,3	37,0%	95.413,9	36,8%
Σύνολο μη ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών	1.610,0	28,5%	1.382,4	25,0%	52.805,8	20,3%
Νέοι ηλικίας 15-24 ετών εκτός εργασίας, εκπαίδευσης και κατάρτισης	93,0	1,6%	82,0	1,5%	2.925,0	1,1%
Αποθαρρυσμένοι*	78,7	1,4%	124,5	2,3%	8.699,6	3,4%
Λοιποί μη ενεργοί	1.438,3	25,4%	1.175,9	21,3%	41.181,2	15,9%
Εργατικό δυναμικό ηλικίας 15-64 ετών	2.089,5	36,9%	2.095,5	38,0%	111.340,9	42,9%
Απασχολούμενοι	1.808,8	32,0%	1.544,8	28,0%	102.448,2	39,5%
Άνεργοι	280,7	5,0%	550,7	10,0%	8.892,7	3,4%
Άνεργοι για πάνω από 4 έτη	41,4	0,7%	192,5	3,5%	1.262,3	0,5%
Άνεργοι για έως 4 έτη	239,3	4,2%	358,2	6,5%	7.630,4	2,9%

* Άτομα ηλικίας 15-64 ετών που δεν εργάζονται και επιθυμούν να εργαστούν αλλά δεν αναζητούν εργασία.

Το θέμα της υπογεννητικότητας δεν αντιμετωπίζεται με το να μην συμμετέχουν οι γυναίκες στο εργατικό δυναμικό. Η κοινωνία πρέπει να στηρίξει τις γυναίκες, και ως μητέρες και ως εργαζόμενες. Πρέπει πάση θυσία, να μειωθούν τα άτομα (άνδρες και γυναίκες), που, όντας σε εργάσιμη ηλικία, δεν συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό. Και, βεβαίως, όπως επεκτείνεται και το όριο της εργάσιμης ζωής, οι δυνατότητες μεγαλώνουν ακόμη περισσότερο.

Στον πίνακα **Δ08**, συγκρίνοντας την Ελλάδα προ κρίσης (2009) και την Ελλάδα μετά την έξοδο από τα Μνημόνια (2017), παρατηρήθηκε μια πτώση του εργατικού δυναμικού, που εν πολλοίς επηρεάστηκε από την μετανάστευση πολλών ατόμων εργάσιμης ηλικίας, κυρίως, νέων στο εξωτερικό, με το εργατικό δυναμικό να μειώνεται κατά 252,7 χιλιάδες άτομα. Επίσης, τα άτομα σε εργάσιμη ηλικία που δεν δουλεύουν, ούτε ψάχνουν για δουλειά μειώθηκαν κατά 283 χιλιάδες, εκ των οποίων 162 χιλιάδες υπερέβησαν το 64^ο έτος της ηλικίας (σε καθαρή βάση, διότι η ομάδα αυτή διογκώνεται με τα παιδιά που περνούν το 15^ο έτος της ηλικίας και συρρικνώνεται με όσους φεύγουν), με τη διαφορά των 121 χιλιάδων ατόμων να προστίθεται στις 253 χιλιάδες της μείωσης του εργατικού δυναμικού, έτσι ώστε, με κάποια δόση ασφάλειας, να μιλάμε για μετανάστευση 374 χιλιάδων ατόμων στο εξωτερικό. Η μείωση του εργατικού δυναμικού στους άνδρες ήταν 258,7 χιλιάδες άτομα, ενώ στις γυναίκες παρατηρήθηκε μια αύξηση κατά 6.000 άτομα. Λαμβάνοντας υπόψη τις μετακινήσεις ως ανωτέρω, προκύπτει ότι grosso modo, από τα 374.000 άτομα που μετανάστευσαν, οι 205.000 ήταν άνδρες και οι 169.000 γυναίκες, με όλες τις επιφυλάξεις που ισχύουν ως ανωτέρω. Η αύξηση, πάντως, ακόμη και

κατά 6.000 άτομα των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (όταν στους άνδρες μειώθηκε το εργατικό δυναμικό κατά 253.000 άτομα) είναι ένα ελπιδοφόρο μήνυμα ότι οι γυναίκες έχουν αρχίσει και συμμετέχουν όλο και περισσότερο στο εργατικό δυναμικό, κάτι που πρέπει να ενισχυθεί με μέτρα πολιτικής, ενόψει της ανάγκης που έχει η οικονομία μας για αντιστροφή της πτώσης του εργατικού δυναμικού μακροπρόθεσμα, ώστε να ενισχυθεί η ανάπτυξη της οικονομίας.

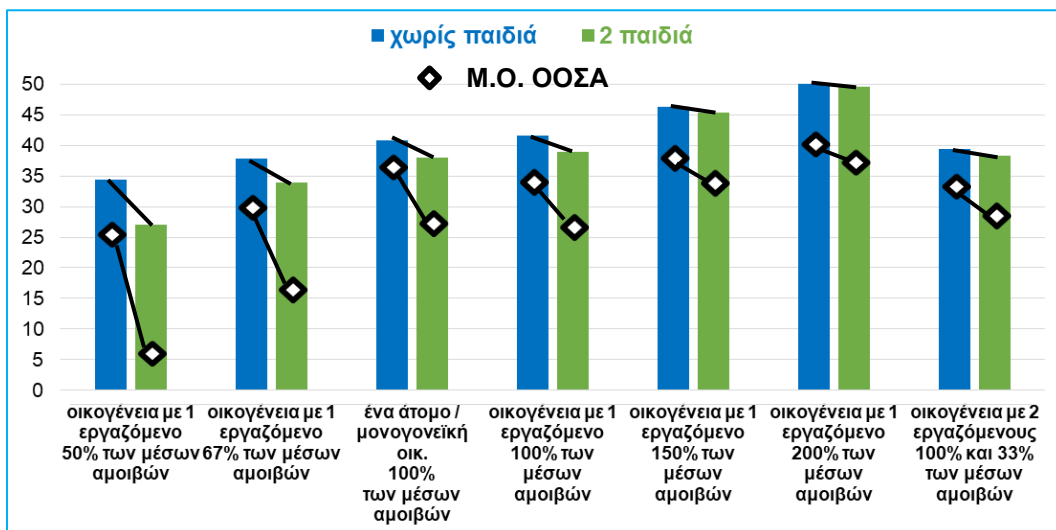
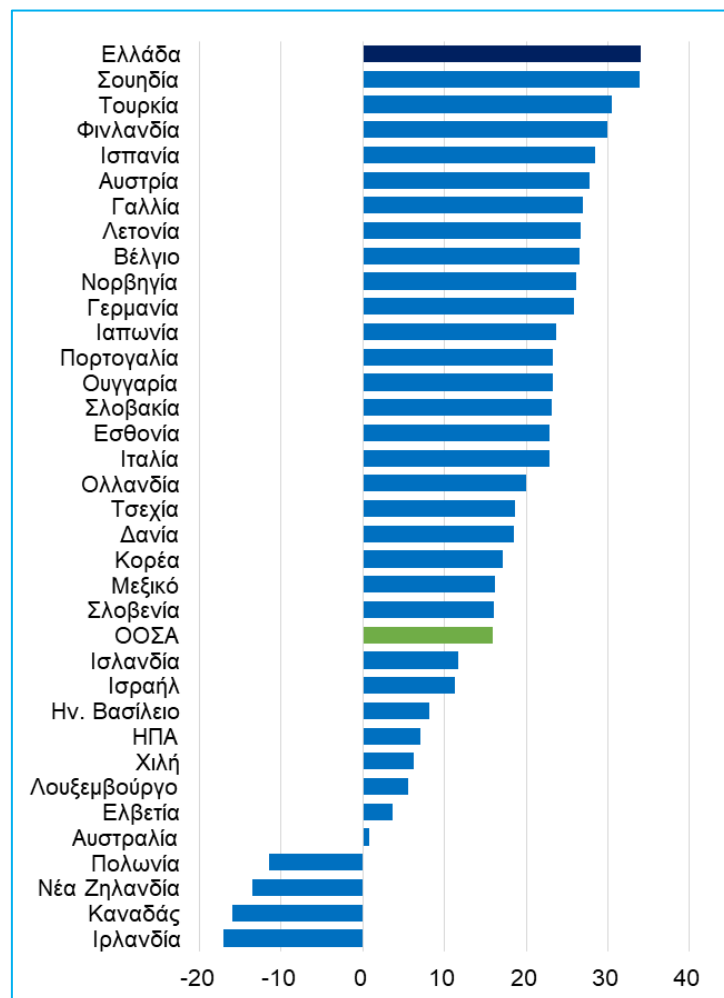
Η Ελλάδα έχει την υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση στον κόσμο για τις οικογένειες με 2 παιδιά και έναν εργαζόμενο που αμείβεται στο 67% των μέσων αμοιβών, όταν χώρες όπως η Πολωνία, η Νέα Ζηλανδία, ο Καναδάς και η Ιρλανδία, όχι μόνο δεν φορολογούν, αλλά τουναντίον επιδοτούν σε καθαρή βάση το συγκεκριμένο τύπο οικογένειας.

Σήμερα, μόνο το 45% των γυναικών άνω των 15 ετών συμμετέχει στο εργατικό δυναμικό και μόνο το 33% απασχολείται, όταν στο σύνολο τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 52% και 42%. Σημειώνεται, ότι στην ΕΕ-28, το 52% των γυναικών συμμετέχει στο εργατικό δυναμικό και το 48% απασχολείται, όταν στο σύνολο τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 58% και 54%. Η δυνατότητα αύξησης της προσφοράς εργασίας από τις γυναίκες είναι, συνεπώς, πολύ μεγάλη. Οι γυναίκες, όμως, εμποδίζονται στην απασχόληση, κυρίως λόγω μητρότητας, αλλά και λόγω του de facto ρόλου που παίζουν στην ανατροφή των παιδιών και στην φροντίδα των ηλικιωμένων. Προφανώς, η πολιτεία έχει τεράστια ευθύνη, καθώς το φορολογικό σύστημα δρα τιμωρητικά στην δημιουργία οικογένειας, καθώς οι φοροαπαλλαγές, ή οι πρόσθετες παροχές, στην περίπτωση ύπαρξης παιδιών, είναι σχετικά ασήμαντες. Η μέση φορολογική επιβάρυνση ως ποσοστό του κόστους εργασίας για οικογένειες με παιδιά είναι από τις υψηλότερες στις αναπτυγμένες χώρες του ΟΟΣΑ.

Για παράδειγμα, η Ελλάδα έχει την υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση στον κόσμο για τις οικογένειες με 2 παιδιά και έναν εργαζόμενο που αμείβεται στο 67% των μέσων αμοιβών, όταν χώρες όπως η Πολωνία, η Νέα Ζηλανδία, ο Καναδάς και η Ιρλανδία, όχι μόνο δεν φορολογούν, αλλά τουναντίον επιδοτούν σε καθαρή βάση το συγκεκριμένο τύπο οικογένειας (Δ09). Είναι, επίσης, χαρακτηριστικό ότι ενώ στην Ελλάδα, όπως και τον ΟΟΣΑ, η μέση φορολογική επιβάρυνση αυξάνει με το επίπεδο του εισοδήματος, στην Ελλάδα όχι μόνο είναι πολύ μεγαλύτερη η επιβάρυνση σε κάθε επίπεδο εισοδήματος (αρνητική στάση απέναντι στην ύπαρξη οικογένειας), αλλά και ο ερχομός του δεύτερου παιδιού στην οικογένεια, να μειώνει τη φορολογική επιβάρυνση, αλλά το όφελος είναι μικρότερο από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ, όπως αυτό διαπιστώνεται στο Δ10, από την μεγαλύτερη κλίση της γραμμής που, για κάθε κατηγορία οικογένειας, συνδέει τους συντελεστές φορολογικής επιβάρυνσης με ένα και δύο παιδιά. Και μάλιστα το φαινόμενο αυτό είναι πιο έντονο στα πιο φτωχά νοικοκυριά, όπου η απόσταση της μέσης φορολογικής επιβάρυνσης μεταξύ πρώτου και δεύτερου παιδιού είναι μεγαλύτερη στο μέσο όρο του ΟΟΣΑ απ' ό τι στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, στην οικογένεια με έναν εργαζόμενο και εισόδημα στο 50% των μέσων αμοιβών, η μετάβαση από κανένα παιδί σε δύο παιδιά, στην Ελλάδα επιφέρει μια μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης κατά 7,4 π.μ. (από 34,4% σε 27%), ενώ στη μέση χώρα του ΟΟΣΑ κατά 19,5 π.μ. (από 25% σε 5,5%).

Δ09: Μέση φορολογική επιβάρυνση οικογένειας με δύο παιδιά - ένας εργαζόμενος με αμοιβές στο 67% των μέσων αμοιβών - % του κόστους εργασίας (ΟΟΣΑ, 2017)

Δ10: Μέση φορολογική επιβάρυνση κατά τύπο οικογένειας και κατηγορία εισοδήματος στην Ελλάδα - % του κόστους εργασίας (ΟΟΣΑ, 2017)

Τα στοιχεία αυτά συνηγορούν στην άμεση αναθεώρηση των οικογενειακών επιδομάτων στην Ελλάδα προς τα πάνω, ώστε αφενός να μειωθεί η μέση φορολογική επιβάρυνση και αφετέρου να στηριχθεί η έλευση του δεύτερου παιδιού στην οικογένεια. Κανείς δεν έχει αντίρρηση τα επιδόματα αυτά να είναι μικρότερα για τους υψηλότερα αμειβόμενους, αλλά πρέπει να διαμορφώνονται σε σχετικά υψηλά επίπεδα για να στηρίζουν την οικογένεια που φέρνει παιδιά στον κόσμο. Πέραν, όμως του συγκριτικά μικρού φορολογικού οφέλους, οι γυναίκες αποθαρρύνονται από τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, καθώς το όφελος αυτό είναι πολύ μικρότερο από το κόστος της παραγωγικής φύλαξης των παιδιών, μιας και στην Ελλάδα η παροχή βρεφονηπιακής φροντίδας είναι ακόμη σε νηπιακή ηλικία. Και, βεβαίως, η παροχή φροντίδας σε ηλικιωμένους εκτός σπιτιού είναι πολύ δαπανηρή, με αποτέλεσμα η φροντίδα να παρέχεται στις περισσότερες περιπτώσεις εντός της οικογένειας και, ως εκ τούτου, οι γυναίκες να επιβαρύνονται δυσανάλογα λόγω πολιτισμικών καταβολών και στρεβλώσεων που σχετίζονται με το χάσμα των δύο φύλων. Και όλο αυτό πέραν της δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης των γυναικών στην αγορά εργασίας (από τις χαμηλότερες αμοιβές για την ίδια την εργασία μέχρι την σεξουαλική παρενόχληση, κ.ο.κ.).

Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται, γενικότερα, μια εκστρατεία για την αύξηση του εργατικού δυναμικού. Οι κύριες κατηγορίες του πληθυσμού που μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση του εργατικού δυναμικού, πέραν των ατόμων που ενηλικιώνονται, είναι οι νέοι που δεν δουλεύουν επειδή σπουδάζουν, ή οι νέοι που δεν δουλεύουν χωρίς να σπουδάζουν ή να καταρτίζονται επαγγελματικά, οι αποθαρρυμένοι, οι γυναίκες που είναι εκτός αγοράς εργασίας για διάφορους λόγους, και οι συνταξιούχοι που επιθυμούν να εργάζονται ή το κάνουν για βιοποριστικούς λόγους λόγω ανεπάρκειας του συνταξιοδοτικού εισοδήματος.

Όσον αφορά τους νέους, όσοι σπουδάζουν θα πρέπει να τελειώσουν γρήγορα τις σπουδές τους και να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία πριν τελειώσουν τις σπουδές τους, και τις κατάλληλες δεξιότητες, ώστε να ενσωματωθούν ταχύτερα στην παραγωγική διαδικασία, και, ενδεχομένως, κίνητρα να μην φύγουν έξω. Οι νέοι που δεν δουλεύουν, δεν εκπαιδεύονται και

δεν καταρτίζονται, απαιτούν στοχευμένη αντιμετώπιση, καθώς οι λόγοι που τους οδηγούν προς αυτή την κατεύθυνση είναι κυρίως κοινωνιολογικού χαρακτήρα και συνδέονται με τη φτώχεια, την οικονομική ανισότητα και τις συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, που είναι παράγοντες που διευκολύνουν αντικοινωνικά φαινόμενα. Σε κάθε περίπτωση, αφού έφτασαν να αριθμούν 228.000 άτομα το 2012, ο αριθμός τους έχει πλέον σήμερα (2017) διαμορφωθεί σε 160.000 άτομα, καθώς η ανάγκη της επιβίωσης τους ωθεί είτε προς την απασχόληση, είτε προς την εκπαίδευση/κατάρτιση, είτε ενδεχομένως, προς την αποθάρρυνση.

Απαιτείται, γενικότερα, μια εκστρατεία για την αύξηση του εργατικού δυναμικού. Οι κύριες κατηγορίες του πληθυσμού που μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση του εργατικού δυναμικού, πέραν των ατόμων που ενηλικιώνονται, είναι οι νέοι που δεν δουλεύουν επειδή σπουδάζουν, ή οι νέοι που δεν δουλεύουν χωρίς να σπουδάζουν ή να καταρτίζονται επαγγελματικά, οι αποθαρρυμένοι, οι γυναίκες που είναι εκτός αγοράς εργασίας για διάφορους λόγους, και οι συνταξιούχοι που επιθυμούν να εργάζονται ή το κάνουν για βιοποριστικούς λόγους λόγω ανεπάρκειας του συνταξιοδοτικού εισοδήματος.

Το εργασιακό περιβάλλον παίζει σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση ανθρώπων στο εργατικό δυναμικό. Ιδίως, όταν η ανεργία δεν πέφτει γρήγορα (σημάδι καχεκτικού αναπτυξιακού πλαισίου), πολλά άτομα αποθαρρύνονται (αν και είναι διαθέσιμα, δεν αναζητούν ενεργά εργασία). Οι αποθαρρυμένοι, από 94.000 το 2007, αυξάνονται συνεχώς και, δυστυχώς, συνεχίζουν να αυξάνουν ακόμη και την περίοδο της ανάκαμψης της τελευταίας διετίας, ανερχόμενοι πλέον

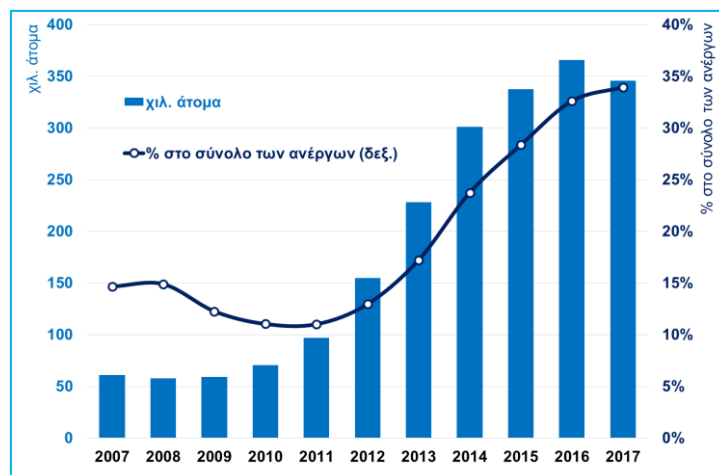

σε 175.000 άτομα το 2017. Συνεχίζουν να αυξάνουν μάλιστα, παρά τη μείωση των ατόμων που είναι στην ανεργία για πάνω από 4 χρόνια. Η μείωση των τελευταίων μπορεί να σημαίνει όχι τόσο ότι βρίσκουν δουλειά, αλλά μάλλον ότι έχουν αρχίσει να αποθαρρύνονται. Η αύξηση των αποθαρρυσμένων αναμένεται να συνεχισθεί καθώς η πιθανότητα να βρουν εργασία όσοι έχουν παραμείνει άνεργοι για πάνω από 4 χρόνια είναι μάλλον πολύ μικρή.

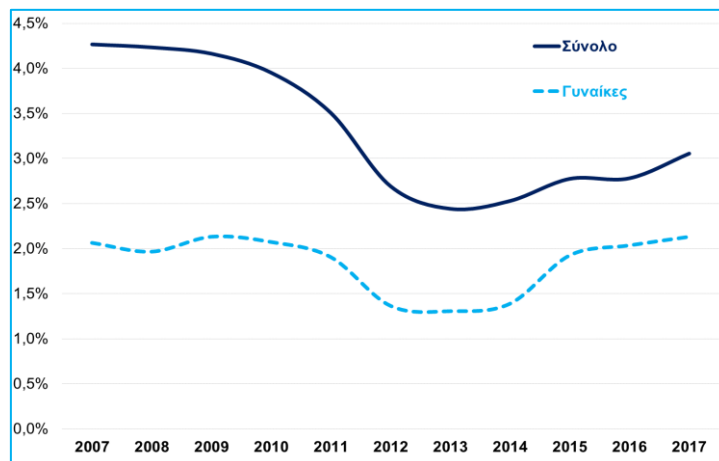
Οι άνεργοι άνω των 4 ετών μειώνονται με χαμηλότερο ρυθμό απ' ό,τι οι άνεργοι με μικρότερη διάρκεια ανεργίας, κατάσταση που απαιτεί τη μεγαλύτερη δραστηριότητα του κράτους με αποτελεσματικές ενεργές πολιτικές απασχόλησης, στοχευμένες στην ευπαθή αυτή κοινωνική ομάδα.

Οι άνεργοι άνω των 4 ετών, που πριν την κρίση ήταν περίπου 60.000 άτομα, ή το 14,7% των ανέργων, ανέρχονται πλέον (2017) σε 346.000 άτομα ή το 34% των ανέργων, έχοντας μειωθεί κατά -20,3 χιλιάδες άτομα για πρώτη φορά το 2017, καθώς η οικονομία ανακάμπτει, έτος κατά το οποίο οι άνεργοι μειώθηκαν συνολικά κατά 103,9 χιλιάδες άτομα, αν και ως ποσοστό των ανέργων εξακολουθούν να αυξάνονται (**Δ11**). Αυτό σημαίνει ότι μειώνονται με χαμηλότερο ρυθμό απ' ό,τι οι άνεργοι με μικρότερη διάρκεια ανεργίας, κατάσταση που απαιτεί τη μεγαλύτερη δραστηριότητα του κράτους με αποτελεσματικές ενεργές πολιτικές απασχόλησης, στοχευμένες στην ευπαθή αυτή κοινωνική ομάδα.

Δ11: Άνεργοι για 4 χρόνια ή περισσότερο
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

Δ12: Λόγος απασχολούμενων ηλικίας 65 ετών και άνω προς συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

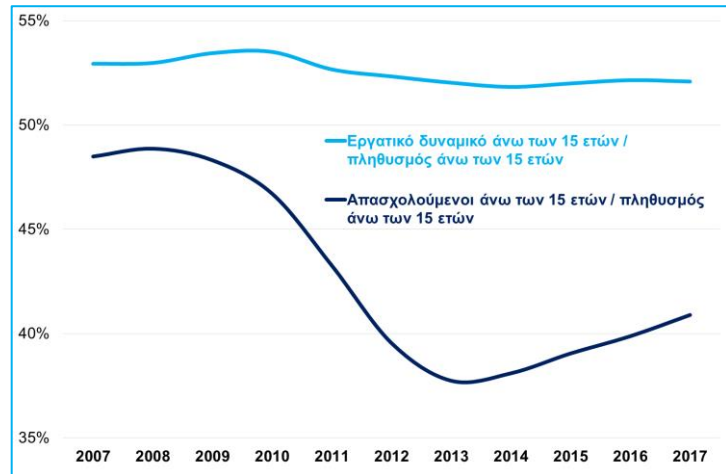

Όσον αφορά την απασχόληση ηλικιωμένων/συνταξιούχων, στο **Δ12**, εμφανίζεται ο λόγος απασχολούμενων ηλικίας 65 ετών και άνω προς τον συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Οι εργαζόμενοι άνω των 65 ετών από 87,8 χιλιάδες άτομα το 2007 μειώθηκαν, λόγω της μεγάλης ύφεσης, σε 54,2 χιλιάδες άτομα το 2013 (-38%), και έκτοτε έχουν αυξηθεί σε 70 χιλιάδες άτομα (2017). Ως γνωστόν, τα πρώτα χρόνια της κρίσης σημειώθηκαν αθρόες συνταξιοδοτήσεις, καθώς πολλοί πίστεψαν ότι ένα συνταξιοδοτηθούν, η σύνταξη τους θα είναι κατοχυρωμένη σε κάποιο επίπεδο. Αργά ή γρήγορα, συνειδητοποίησαν ότι αυτό δεν συμβαίνει και, υπό την πίεση των πενιχρών συντάξεων, άρχισαν και πάλι να δουλεύουν για να στηρίξουν το εισόδημά τους.

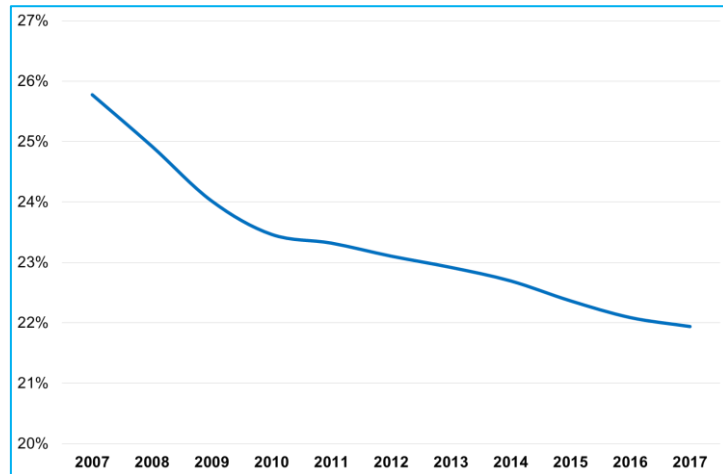
Δ13: Λόγος απασχολουμένων και εργατικού δυναμικού ηλικίας 15 ετών και άνω προς συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας

(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

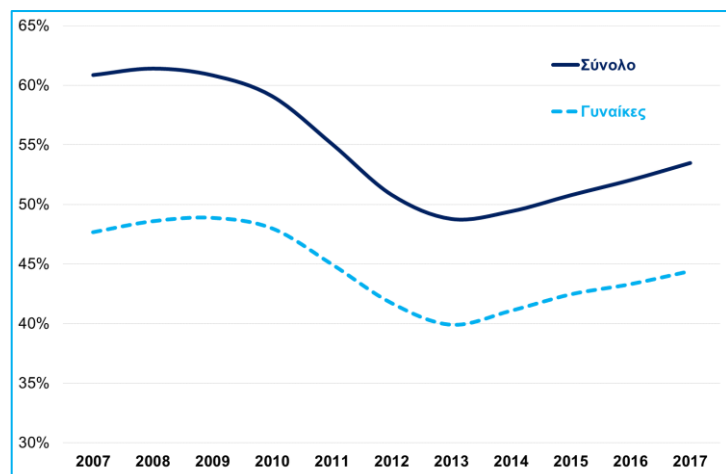
Δ15: Νέοι ηλικίας 15 - 24 ετών προς εργατικό δυναμικό 15 ετών και άνω

(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

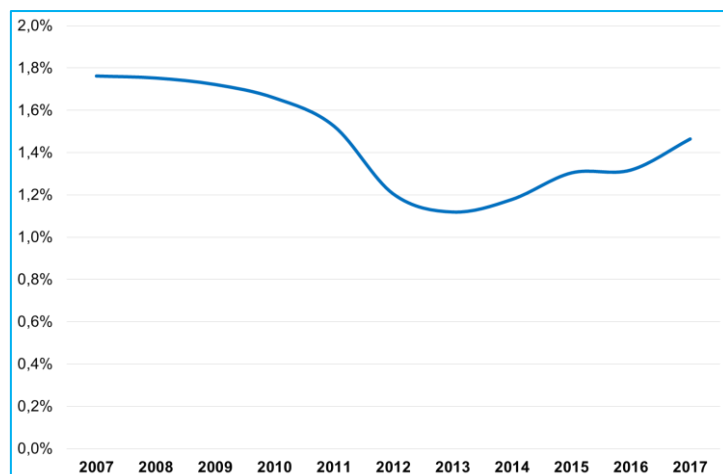
Δ14: Λόγος απασχολουμένων ηλικίας 15 - 64 ετών προς συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας

(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

Δ16: Εργαζόμενοι ηλικίας άνω των 64 ετών / εργατικό δυναμικό 15 ετών και άνω

(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2017)

Σημειώνεται, εν προκειμένω, ότι οι γυναίκες άνω των 65 που δουλεύουν αυξήθηκαν κατά +69% από το 2013 έως το 2017, όταν οι αντίστοιχοι άνδρες μόνο κατά +12%, ένδειξη ότι πολλές γυναίκες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα μεγάλο πρόβλημα, είτε λόγω περικοπής των συντάξεων χρειάς μέχρι τα 67 έτη, είτε απλώς επειδή αναγκάζονται να συνεισφέρουν στο οικογενειακό εισόδημα μετά την περικοπή των συντάξεων γήρατος.

Όσον αφορά τους συνταξιούχους, απαιτείται να αλλάξει η φορολογική μεταχείριση και να μην «κατάσχεται» στην ουσία η σύνταξή τους επειδή

δουλεύουν. Ως γνωστόν, οι συνταξιούχοι τιμωρούνται με την περικοπή των συντάξεων τους κατά 60% όταν αναλαμβάνουν θέση μισθωτής απασχόλησης, χωρίς να υπάρχει καμία αιτιολογία μιας και πληρώνουν κανονικά εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι δεν αξίζουν μιας τέτοιας διακριτικής μεταχείρισης, καθώς οι συντάξεις πλέον είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα, και όσοι έχουν την ανάγκη να δουλέψουν, θα το κάνουν ούτως ή άλλως με καθεστώς αδήλωτης ή υποδηλωμένης εργασίας. Ίδανικά, οι ηλικιωμένοι μπορούν και θέλουν να απασχολούνται σε συνθήκες μερικής, καθώς και εποχιακής απασχόλησης. Όσοι επιλέγουν να

δουλέψουν, ώστε να επεκτείνουν τον εργασιακό τους βίο επειδή αισθάνονται ότι έχουν ακόμη έργο να προσφέρουν, δεν είναι δυνατόν να εμποδίζονται από τη φορολογία. Σημειώνεται ότι η σύνταξη φορολογείται με τον οριακό συντελεστή που φορολογείται ο συνταξιούχος-εργαζόμενος, συν επιβαρύνσεις από την εισφορά αλληλεγγύης, κ.ο.κ.

Πέραν των συγκυριακών δυσμενών εξελίξεων, το ζήτημα της εργασίας των ηλικιωμένων θα γίνεται όλο και οξύτερο, καθώς αυξάνεται συνεχώς το προσδόκιμο της ηλικίας και οι άνθρωποι θα επιζητούν όλο και περισσότερο την παραμονή τους στην αγορά εργασίας. Μια τέτοια εξέλιξη μπορεί να αμβλύνει τις πιέσεις στο συνταξιοδοτικό, να ελαφρύνει την δημοσιονομική επιβάρυνση μέσω της φορολογίας και να δώσει νέα ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα. Δεν είναι, λοιπόν, κατανοητό γιατί το νομοθετικό πλαίσιο εμποδίζει την εργασία των ηλικιωμένων.

Ως γνωστόν, οι συνταξιούχοι τιμωρούνται με την περικοπή των συντάξεων τους κατά 60% όταν αναλαμβάνουν θέση μισθωτής απασχόλησης, χωρίς να υπάρχει καμία αιτιολογία μιας και πληρώνουν κανονικά εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι δεν αξίζουν μιας τέτοιας διακριτικής μεταχείρισης, καθώς οι συντάξεις πλέον είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα, και όσοι έχουν την ανάγκη να δουλέψουν, θα το κάνουν ούτως ή άλλως με καθεστώς αδήλωτης ή υποδηλωμένης εργασίας. Ιδανικά, οι ηλικιωμένοι μπορούν και θέλουν να απασχολούνται σε συνθήκες μερικής, καθώς και εποχιακής απασχόλησης.

Οικονομικές εξελίξεις

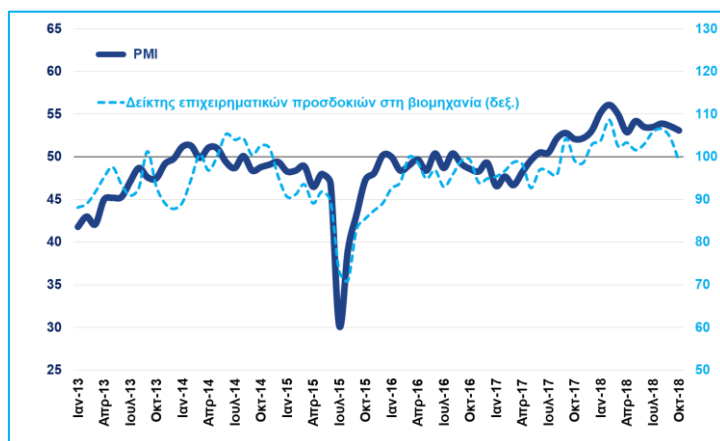
Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) στη μεταποίηση: Σταθερή βελτίωση των συνθηκών στη μεταποίηση εξακολουθούν να καταγράφουν τα στοιχεία του Δείκτη Υπευθύνων Προμηθειών, παρά τη μικρή αποδυνάμωση που εμφανίζει τον Οκτώβριο του 2018, για 2^ο συνεχόμενο μήνα, ο ρυθμός αύξησης της μεταποιητικής παραγωγής. Ειδικότερα, ο δείκτης διαμορφώθηκε στις 53,1 μονάδες, από 53,6 τον προηγούμενο μήνα και 52,1 τον Οκτώβριο του 2017. Σημειώνεται ότι τον Φεβρουάριο του 2018 ανήλθε στο υψηλότερο σημείο (56,1 μονάδες) που έχει καταγραφεί από το 2000 και από τότε υποχωρεί σταδιακά, ακολουθώντας την πτώση των προσδοκιών στη βιομηχανία που σημειώνεται στην Ελλάδα (**Δ17**) και διεθνώς.

Ειδικότερα, η παραγωγή και οι νέες παραγγελίες, τόσο για την εγχώρια αγορά όσο και για εξαγωγές, συνέχισαν να αυξάνονται με ικανοποιητικό ρυθμό τον Οκτώβριο του 2018, οδηγώντας στην ενίσχυση της απασχόλησης. Ωστόσο, ο αυξημένος ανταγωνισμός από τις αγορές του εξωτερικού, η άνοδος των τιμών πρώτων υλών και των καυσίμων και η γενικότερη αβεβαιότητα που επικρατεί σε παγκόσμιο επίπεδο, ασκούν πιέσεις στη μεταποίηση, κρατώντας τις προσδοκίες και την αισιοδοξία των επιχειρήσεων χαμηλά.

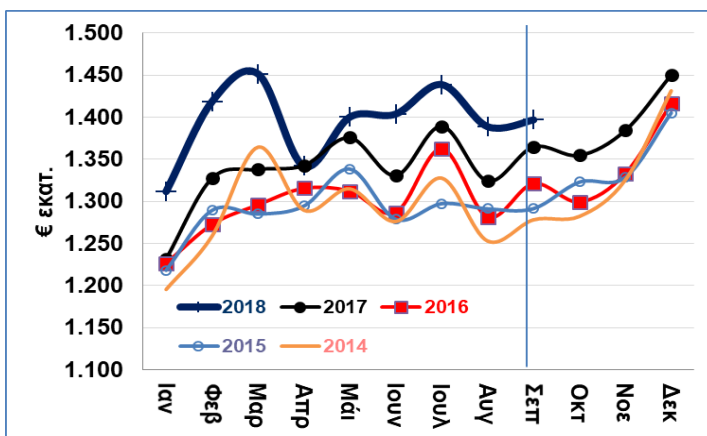
Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού: Η εκτέλεση προϋπολογισμού γενικής κυβέρνησης για το Σεπτέμβριο 2018 καταγράφει πρωτογενές αποτέλεσμα 5,2 δισ. (έναντι 5,3 πέρυσι). Το αποτέλεσμα αυτό στηρίζουν τα αυξημένα έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές (15,97 δισ. στο 9μηνο 2018 έναντι 15,5 δισ. πέρυσι), που όμως ενισχύονται όχι μόνο από την αύξηση της απασχόλησης (αν και όχι αναγκαστικά σε καλούς μισθούς) αλλά και την αυξημένη εισφορά των δημοσίων υπαλλήλων (από 1/1/2018 έχει ενεργοποιηθεί η δεύτερη κατά σειρά προβλεπόμενη αύξηση) και η αύξηση των εσόδων από φόρους σε 33,71 δισ. από 33,1 δισ. στο 9μηνο 2017 πέρυσι. Την ίδια ώρα αυξήθηκαν και οι αμοιβές προσωπικού (12,5 δισ. έναντι 12 δισ. πέρυσι, αντανακλώντας τη σταθερή

αύξηση τους για κάθε μήνα και για δεύτερη συνεχή χρονιά αλλά περιλαμβάνοντας και τις αυξημένες εισφορές του δημοσίου ως εργοδότη **Δ18**, με αποτέλεσμα να ανέρχονται σε 12,5 δισ. έναντι 11,6 δισ. το Σεπτέμβριο 2014), οι δαπάνες αγοράς αγαθών και υπηρεσιών (4,55 δισ. έναντι 4,27 δισ. πέρυσι στο 9μηνο) αλλά και οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές (28,8 δισ. έναντι 28,1 δισ. πέρυσι στο 9μηνο 2017), ενώ μικρή μόνο αντιστάθμιση προσεφέρει η μείωση των αγορών μη χρημ/κων παγίων (1,99 δισ. από 2,25 δισ. πέρυσι), η μείωση των επιδοτήσεων (1,15 δισ. από 1,32 δισ. πέρυσι).

Δ17: Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) και επιχειρηματικές προσδοκίες στη μεταποίηση (Markit, Οκτ. 2018, IOBE, Οκτ. 2018)

Δ18: Δαπάνες μισθοδοσίας γενικής κυβέρνησης (Υπ. Οικ. Σεπ. 2018)

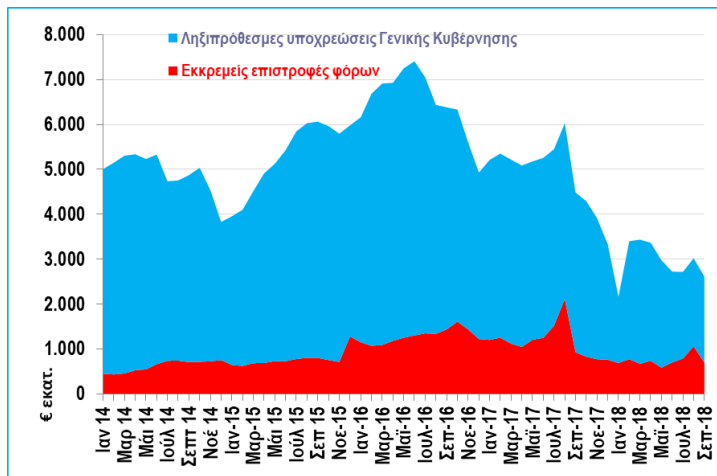
Οι δαπάνες για συντάξεις ανήλθαν σε 22,17 δισ. (έναντι 22,35 δισ. πέρυσι και 23,49 δισ. στο 9μηνο 2014), και οι δαπάνες για παροχές και παροχές ασθένειας σε 6,68 δισ. (έναντι 5,72 δισ. πέρυσι και 5,96 δισ. στο 9μηνο 2014).

Τα έσοδα από φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων ανήλθαν σε 6,93 δισ., έναντι 6,93 δισ. πέρυσι στο 9μηνο. Αντίστοιχα, τα έσοδα από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων ανήλθαν σε 1,29 δισ. έναντι 1,29 δισ. στο περυσινό 9μηνο.

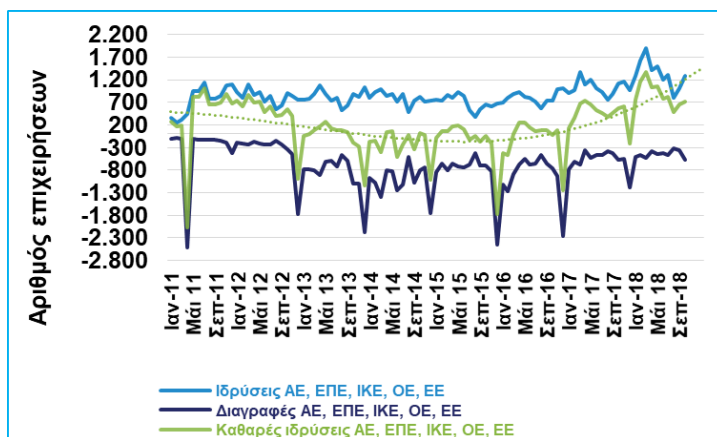
Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτους προς την αγορά παραμένουν σε επίπεδα χαμηλότερα των προηγούμενων ετών (2,6 δισ. έναντι 3,5 δισ. το Σεπτέμβριο 2017 και 6,4 δισ. το Σεπτέμβριο 2016, Δ19).

Ιδρύσεις επιχειρήσεων: Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΓΕΜΗ Οι καθαρές ιδρύσεις όλων των ειδών επιχειρήσεων στο πρώτο 10μηνο 2018 κινούνται σε καλύτερα επίπεδα σε σύγκριση με το 2017, είτε με μειωμένες καθαρές διαγραφές (240 έναντι 417 πέρυσι για τις ΕΠΕ), είτε εμφανίζοντας καθαρές ιδρύσεις έναντι καθαρών διαγραφών (52 καθαρές ιδρύσεις ΑΕ έναντι 54 καθαρών διαγραφών πέρυσι στο 10μηνο, αντίστοιχα 1.175 καθαρές ιδρύσεις ατομικών έναντι 3.368 διαγραφών και 1.073 καθαρές ιδρύσεις ΟΕ έναντι 203 διαγραφών πέρυσι) είτε ενισχύοντας τις καθαρές ιδρύσεις (1.320 ΕΕ έναντι 489 πέρυσι, 6.688 ΙΚΕ έναντι 5.134 πέρυσι). Η εικόνα αυτή προκύπτει και στη σύγκριση Οκτωβρίου 2018 με τον Οκτώβριο 2017. Συνεχίζεται έτσι, προσαρμοσμένη με τις εποχικές διακυμάνσεις, η σταθερή ανάκαμψη του επιχειρείν που ταυτίζεται με τη μείωση της αβεβαιότητας στην οικονομία τα δυο τελευταία χρόνια (Δ20), ενώ έχει σταθεροποιηθεί και η πορεία των ατομικών επιχειρήσεων που είχαν εμφανίσει μια σημαντική περίοδο μείωσης (Δ21).

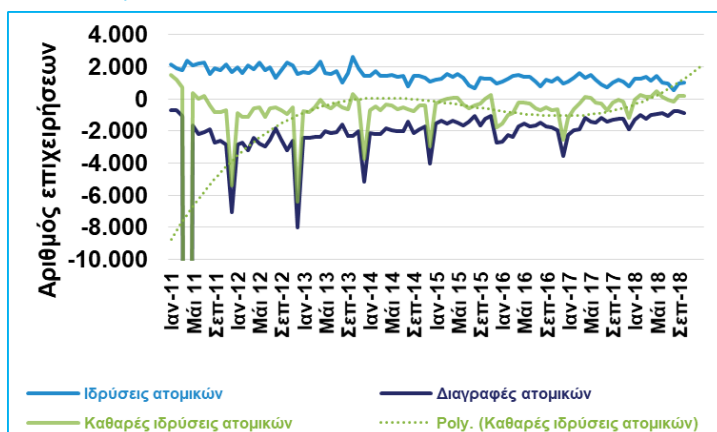
Δ19: Ληξιπρόθεσμες οφειλές κράτους προς αγορά (Υπ. Οικ. Σεπ. 2018)

Δ20: Καθαρές ιδρύσεις ΑΕ, ΕΠΕ, ΙΚΕ, ΟΕ & ΕΕ (ΓΕΜΗ Οκτ. 2018)

Δ21: Καθαρές ιδρύσεις ατομικών επιχειρήσεων (ΓΕΜΗ Οκτ. 2018)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
€362 δισ.
71% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
€60 δισ.
48% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
€61 δισ.
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ
€3,3 δισ.**
42% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
200.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ
€5 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
€2,2 δισ.
26% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ
€1,1 δισ.
31% συνόλου****

* 17.454 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2016 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
T: +32 (0) 2 662 26 85
E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

